

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، سال دهم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۲، شماره پیاپی ۲۱

ارزیابی معیارهای شهر دوستدار کودک در شهرهای جدید، مورد مطالعه: شهر جدید گلپهار^۱

مهدی زنگنه (استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران، نویسنده مسئول)

m.zanganeh@hsu.ac.ir

سید هادی حسینی (استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران)

hhosseini59@yahoo.com

ملیحه مرادپور (کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران)

m.samii68@yahoo.com

تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۱/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۹

صص ۱۴۹-۱۳۳

چکیده

توجه به کودکان و نیازهای اجتماعی آنان در بافت شهرها و محله‌ها یکی از مهم‌ترین مسائل پیش روی جامعه امروز است در حالیکه اغلب فضاهای شهری فاقد کیفیت برای استفاده از کودکان و نوجوانان می‌باشند و شهرهایی که نیازهای کودکان را مد نظر قرار می‌دهند، کودکان به لحاظ ذهنی و روانی از زندگی در آن شهر احساس آرامش دارند. لذا در پی چنین ضرورتی پژوهش حاضر بر آن است تا به ارزیابی معیارهای شهر دوستدار کودک در شهر جدید گلپهار بپردازد. و نیازهای کودکان را به تصویر بکشد. پژوهش حاضر از نوع، کاربردی _ توسعه‌ای و از نظر روش توصیفی _ تحلیلی و پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری شامل کودکان ۷ تا ۱۵ سال بوده که حجم نمونه ۳۱۲ نمونه تعیین گردیده است. نمونه-گیری به روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای بوده به صورتی که از هر محله ۴ بلوک جهت نمونه انتخاب شده است. ضریب پایایی آن از طریق آزمون آلفای کرونباخ با مقدار ۰/۸ تأیید شده است و جهت تجزیه و تحلیل شاخص‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون و تحلیل مشارکتی کودکان (نقاشی شهر مورد علاقه) استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که شاخصهای شهر دوستدار کودک در شهر جدید گلپهار در سطح مطلوبی نمی‌باشد، احساس تعلق در کودکان شهر مورد مطالعه در سطح پایینی است، تمایل به مشارکت در کودکان در سطح مطلوبی می‌باشد. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان می‌دهد که شاخص دسترسی بیش‌ترین تأثیر و بعد از آن شاخص‌های طراحی، اجتماعی و محیطی - کالبدی در اولویت‌های دوم و سوم تأثیر فزاینده ای را بر تحقق شهر دوستدار کودک خواهند داشت. همچنین کودکان در نقاشی شهر مورد علاقه شان فضای سبز و امکانات بازی و سرگرمی را مد نظر داشتند.

کلید واژه‌ها: شهر جدید، کودک، شهر دوستدار کودک، گلپهار.

۱. این مقاله مستخرج از پایان نامه می‌باشد که در دانشگاه حکیم سبزواری دفاع شده است.

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر بی توجهی به شهروندان کوچک جامعه یعنی کودکان مشاهده می‌گردد که از دلایل این امر می‌توان به نداشتن اطلاعات تخصصی و آگاهی نظام‌مند از نیازهای آنان در فرآیند برنامه‌ریزی اشاره نمود (اصغر نژاد و نائینی، ۱۳۹۳). توجه به کودکان و نیازهای اجتماعی آنان در بافت شهرها و محله‌ها یکی از مهم‌ترین مسائل پیش روی جامعه امروز می‌باشد. این مسئله با تغییرات گسترده‌ای که در جریانات قرن بیستم و جنبش‌های فکری مربوط به آن و گسترش پدیده شهرنشینی در زندگی کلان‌شهری روی داد باعث شد که کودکان از زندگی طبیعی خود فاصله بگیرند و در چارچوب محدودیت‌هایی که اینگونه زندگی‌ها برایشان رقم زده است رشد کنند (بنای زحمتی، ۱۳۹۴، ص. ۵). شهر دوستدار کودک با توجه به نیازهای مختلف کودکان مانند امنیت، ایمنی و غیره طراحی می‌شود. در گذشته با توجه به ساختار شهرها و روستاها و بعضی از ویژگی‌های محیط، بسیاری از نیازهای کودکان در محیط جامعه رفع می‌شده است (نهیبی و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۲). شهرهای دوستدار کودک به دنبال ایجاد مشارکت کودکان به منظور شکل دادن به محیط اطرافشان می‌باشند، مشارکتی عملی که باعث ایجاد علاقه و تعلق خاطر بیشتر کودک نسبت به محیط و شهر خود می‌شود (نوش زاده و اسماعیلی، ۱۳۹۸، ص. ۸۸). اهمیت داشتن موضوع کودک و تشویق وی به یک زندگی جمعی، زمینه‌سازی برای تعالی فکری و تربیتی او و ارتباط بخشیدن بین مسائل فرهنگی و اجتماعی در ارتباط با تحلیل مسائلی که برای کودک به ویژه در ابعاد اجتماعی مسئله‌ای مهم است که مورد توجه جامعه شناسان در جوامع امروزی قرار گرفته است و از نظر شهروندی حقوق شهروندی قابل طرح می‌باشد (بنای زحمتی، ۱۳۹۴، ص. ۷). در حال حاضر بیش از سه میلیارد نفر در شهرها زندگی می‌کنند و رشد مناطق شهری در کشورهای در حال توسعه سرعت بیشتری دارد و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۵ از هر ده کودک شش کودک در شهرها زندگی کنند (مرکز حمل و نقل پایدار^۱، ۲۰۰۴، ص. ۱۲). یکی از موارد مهم در عرصه‌های زندگی شهری، ایجاد فضا و محیط مناسب برای کودکان است (بنای زحمتی، ۱۳۹۴، ص. ۸). پژوهش در زمینه فضاهای شهری به ویژه فضاهای مخصوص کودکان امری ضروری است؛ چرا که شهر ایرانی پس از گذار از شهر سنتی به مدرن دچار تحولاتی نامطلوب گردید که بسیاری از آن‌ها همچنان بر کالبد زنده شهر و فرهنگ ما ایرانیان باقی مانده است. روز آوری شهر معاصر متناسب با نیازهای شهروندان تلاشی دیگر در عرصه مطالعات شهری است تا بدین وسیله آرامش و تعلق خاطر شهروندان نسبت به شهر تامین و ایجاد گردد (نوروزی و نسترن، ۱۳۹۳، ص. ۲). کودک نیازمند محیطی است که آن را مخاطب قرار دهد؛ محیطی که او را به چالش وا دارد؛ توجه او را جلب کند و محیطی آموزش دهنده بوده و کودک از آن بیاموزد. کشش به سمت مکان، کودک را به کشف آن مکان وسوسه کند؛ به طوری که کودک قادر به توسعه ی اطلاعات و استعدادهایش باشد (پارسا و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۱۱۰). با توجه به اهمیت

1. The center for sustainable Transportation

موضوع، مطالعات مختلفی در زمینه شهر دوستدار کودک توسط محققان داخلی و خارجی صورت گرفته است که در ذیل به تعدادی از آنها اشاره می شود.

چاولا^۱ (۲۰۰۲)، در تحقیقی، از طریق کار با کودکان ۱۰ تا ۱۵ سال و مشارکت آنها در مواردی همچون: فضاهای سبز، تدارک تسهیلات و خدمات اساسی، کاهش ترافیک، ایمنی از خطرات فیزیکی، نبود زباله و آشغال در محیط و دسترسی مناسب در محیط تعیین شد. هوارد^۲ (۲۰۰۶)، در پژوهشی در مورد کودکان و جوانان استرالیا، شاخص هایی چون؛ طراحی و شرکت در فعالیتها با کودکان محلی، شناسایی کودکان محلی و خانواده هایشان به عنوان شرکا و همکاران ارزشمند در زندگی اجتماعی، تدارک امنیت و ایمنی برای کودکان، صرف زمان برای کودکان برای مشارکت و دریافت ایده های آنها برای ایجاد شهر دوستدار کودک تعیین گردید. هورل^۳ (۲۰۰۷)، در پژوهشی جهت سازگاری شهر با محیط زیست کودکان شاخص هایی مانند: محل سکونت امن، ایمن و انعطاف پذیر، تأمین خدمات پایه برای کودکان، تضمین امنیت فیزیکی و روانی کودکان، اداره و کنترل محلی انعطاف پذیر که نظرات کودکان را به حساب بیاورد و تدارک ساختار مشارکتی مانند طرح های مشارکت با کودکان را معرفی نمودند. باری پرسی - اسمیت و نایجل^۴ (۲۰۱۰)، در کتاب مشارکت کودکان و نوجوانان از نظریه تا عمل؛ به مواردی چون؛ حمایت از ایجاد مشارکت ریشه ای، فراتر بردن تعبیر مشارکت از مفهوم فقط یک گفته در تصمیم سازی ها، ایجاد ظرفیت برای مشارکت از طریق افراد و جوامع به عنوان شهروندان فعال، مبارزه با تبعیض بزرگسالان و شکل گیری نامطلوب دوران کودکی، تمرکز بر نقش بزرگسالان و کیفیت روابط بین کودکان و بزرگسالان، اجرای یک چارچوب حقوق شهروندی و دخیل کردن کودکان اشاره کرده اند. کارول و همکاران^۵ (۲۰۱۵)، در پژوهشی مشارکت کودکان و تجربه آنها را در اوکلند مورد بررسی قرار دادند و ابراز داشتند که شهرها برای بزرگسالان و اتومبیل ها طراحی شده و نه برای کودکان، و تمرکز بر روی نیازهای کودکان را با مشارکت کودکان در طراحی فضاهای کودکانه پیشنهاد نمودند. براون^۶ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی که با هدف سنجش شهر دوستدار کودک با تمرکز بر سلامت کودکان در شهر انجام دادند، دریافتند که نقش محیط در سلامت کودکان بسیار تاثیرگذار می باشد و شهرها باید این موضوع را به خوبی شناخته و در اولویت کاری خویش قرار دهند. پری هانتینی و کورنیواتی^۷ (۲۰۱۹)، در ارزیابی وضعیت دسترسی کودکان به پارک در شهر سمارانگ

1. Chawla
2. Howard
3. Horell
4. Percy barry, Smith, Nigle
5. Carroll
6. Brown
7. Prihantini and Kurniawati

اندونزی را با هدف پارک های دوستدار کودک، میزان توسعه شهری، تعداد زمین های بازی کودکان، دسترسی و برخورداری از امکانات را مطلوب کودکان دانستند. صفوی مقدم (۱۳۹۱)، در پژوهشی که با هدف بررسی شهر دوستدار کودک و احساس شادی کودکان، در شهر مشهد انجام دادند نشان دادند که، ۵۰ درصد از کودکان، از فضای شهر مشهد رضایت داشته و دریافتند که با افزایش مشارکت اجتماعی کودک، احساس تعلق به شهر مشهد، احساس امنیت، برخورداری از امکانات و خدمات شهری باعث احساس شادی کودکان می گردد. کاشانی جو و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی در محله نظامیه تهران نشان دادند که عمده ترین معیارهای کودکان برای فضاهای شهری مطلوب، عواملی چون فضای سبز کافی و حضور در طبیعت، هوای پاک، امنیت و سرزندگی می باشد. کربلایی حسینی و سهیلی (۱۳۹۳)، در تحقیقی که با مشارکت کودکان در ترسیم شهر دلخواه در شهر قزوین انجام دادند، دریافتند که امنیت دسترسی، پیاده رویهای مخصوص کودکان و مسیرهای دوچرخه های در نقاشی های کودکان مورد توجه قرار گرفته است. استادی و همکاران (۱۳۹۳)، با پژوهشی در زمینه ارتقا سطح رابطه ی کودک با شهر از طریق طراحی مسیرهای منتهی به مدرسه، نشان دادند که سه معیار ایمنی، امنیت و حضور پذیری و رضایت مندی مهم ترین کیفیت های طراحی شهری هستند که قابلیت سازگاری با معیارهای شهر دوستدار کودک را دارند. مبهوت و همکاران (۱۳۹۳)، در تحلیل نظرات کودکان برای شهر ایده آل کودکان ایرانی که در مشهد انجام دادند انجام دادند کودکان در نقاشی ها به شهری پاک، ایمن، زیبا، جذاب و مفرح توجه داشتند. خلیلیان و شفیع عرب (۱۳۹۴)، در پژوهشی که در شهر امیرکلا، انجام دادن وضعیت شاخص های شهر دوستدار کودک را در شهر مورد مطالعه مناسب ارزیابی نموده و نشان دادند که شاخص ها ایمنی و امنیت، انجام فعالیت های مستقل، داشتن احساس مثبت از خود به ترتیب از اولویت بیشتری برخوردارند. داوودزاده غلامی و لطفی (۱۳۹۵)، در تحقیقی که بر روی شهر شوشتر، انجام دادند. به این نتیجه رسیدند که تا زمانی که ذهنیت غالب مدیران و برنامه ریزان شهری متوجه اهمیت فوق العاده نیازهای کودکان نباشد نمی توان به آینده ای بهتر برای آنان دست یافت. در برنامه ریزی های شهرسازی می بایست به حق بازی و فراغت کودکان و به رسمیت شناختن آنان در طرح ها و... توجه کافی مبذول شود. مؤیدفر و صفایی (۱۳۹۸)، در برنامه ریزی شهر دوستدار کودک در شهر آبادیه دریافتند که، با ارتقاء امنیت، دسترسی، افزایش مکان های تفریحی، افزایش خدمات و امکانات در فضاهای عمومی مشارکت کودکان و نوجوانان در برنامه ریزی شهر بیشتر شده و کاهش بزه در بین نوجوانان را به دنبال داشته است. قلندریان و یونسی (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان بازتاب تصویری فضای شهری دوستدار کودک نشان دادند که، امنیت و آسایش در رتبه اول و دسترسی مناسب به فضاهای سبز و طبیعی، محیط های تفریحی، وجود فضای باز همگانی، حمل و نقل عمومی مناسب،

دسترسی به خدمات و تسهیلات اساسی، وجود محیط عاری از آلودگی، وجود عنصر بصری جذاب و امکان مشارکت کودکان در رتبه های بعدی قرار دارند. خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹)، در ارزیابی شاخص های شهر دوستدار کودک در کلانشهر مشهد، شاخص های امنیت کودکان، آموزش و فرهنگ، ایمنی و سهولت در تردد، فضای سبز و بازی، مشارکت در تصمیم گیری، سلامت و بهداشت و دسترسی به خدمات را مورد ارزیابی قرار دادند و نشان دادند که مشهد به لحاظ برخورداری از این شاخص در سطح مطلوبی نمی باشد. بطور کلی پژوهش هایی که در سطح ملی و بین المللی در زمینه شهر دوستدار کودک انجام گرفته به مشارکت دادن کودکان و احترام به دیدگاه آنها در طراحی محیطی اشاره گردیده و بطور کلی وجود فضاهای سبز، باز و کودکانه و دسترسی مناسب به خدمات مورد علاقه کودکان مد نظر بوده است.

بنابراین شهر مورد نیاز کودکان که باز نمایی از حقوق آنها باشد، شهری که زمینه ساز تعالی تربیتی و منش و رفتار کودک باشد و کودکان را برای فردایی بهتر و سالم جامعه پذیر کند. کودکان شهروندانی هستند که آینده شهر و کشور را می سازند و اگر بخواهیم در آینده، شهروندانی آشنا با حقوق شهروندی داشته باشیم باید از هم اکنون شهر را برای کودکان فراهم کرد. با توجه به اینکه نسل آینده که بسترهای رشد و شکوفایی آنها از همین امروز شکل می گیرد، باید این مسئله مورد توجه جامعه شناسان، مدیران شهری و مسئولین قرار بگیرد. و این موضوع در شهرهای جدید که شهرسازی بر شهرنشینی مقدم بوده و معمولاً بایستی به نیازمندی های تمامی اقشار و سنین ساکنان توجه می گردید، اما باز هم کمبودهایی برای اقشاری مانند معلولین، سالمندان و کودکان دیده می شود و اگر این روند ادامه یابد دیر یا زود به معضلات شهرهای بزرگ گرفتار خواهند شد. و در شهر جدید گلبهار که اکثریت خانواده های ساکن در این شهر، دارای فرزندی در سنین نوجوانی و کودکی می باشند و نیاز به امکانات آموزشی، رفاهی و اوقات فراغت دارند، اما این شهر از نظر توزیع متناسب کاربری ها و میزان خود کفایی در برطرف کردن نیازهای خدماتی، تجاری و فرهنگی ساکنین خود هنوز به مرحله ای نرسیده است که بتواند رضایت جمعیت ساکن، مخصوصاً کودکان را جلب نماید. در پی چنین ضرورتی، پژوهش حاضر بر آن است تا به ارزیابی شاخص های شهر دوستدار کودک در شهر گلبهار به عنوان نمونه ای از شهرهای جدید کشور بپردازد. سؤالات و فرضیات پژوهش به شرح ذیل می باشد.

- وضعیت شاخص های شهر دوستدار کودک در شهر گلبهار مطلوب نمی باشد.
- کودکان شهر جدید گلبهار از احساس تعلق مکانی مطلوبی نسبت به محیط سکونتی خود برخوردار نیستند.
- کودکان ساکن در شهر جدید گلبهار به مشارکت در مراقبت از فضای سبز، برنامه ریزی و طراحی شهر مورد علاقه شان تمایل دارند.
- کدام شاخص ها تأثیر بیشتری در تحقق شهر دوستدار کودک خواهند داشت؟

۲. روش شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف و نوع تحقیق کاربردی و به لحاظ روش تحقیق توصیفی - تحلیلی می باشد. جامعه آماری شامل کودکان ۷ تا ۱۵ سال می باشند که تعدادشان ۱۶۵۲ نفر بوده (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) که از طریق فرمول کوکران حجم نمونه ای ۳۱۲ نمونه تعیین گردیده است. با توجه به پیشینه ها و مبانی نظری ارائه شده و با عنایت به شرایط و مقتضیات محدوده مورد مطالعه، تعداد ۵ شاخص برای سنجش شهر دوستدار کودک انتخاب و متعاقب آن یک پرسشنامه با ۲۹ گویه در قالب ۵ شاخص، و ۴ سؤال زمینه ای طراحی گردید. نمونه گیری به روش خوشه ای چند مرحله ای بوده، به صورتی که از ۲۱ محله شهر جدید گلپهار از هر محله ای ۴ بلوک انتخاب شده است و پرسش نامه ها توزیع و تکمیل گردید. برای تجزیه و تحلیل شاخص های ۵ گانه شهر دوستدار کودک در شهر گلپهار از آزمون t تک نمونه ای، تحلیل رگرسیون چند متغیره و تحیل مشارکتی با کودکان (نقاشی شهر مورد علاقه) استفاده شده است. آزمون ها و تکنیک ها مورد استفاده شامل آلفای کرونباخ می باشد. ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی از جمله روش هایی است که برای سنجش سازگاری درونی پرسشنامه به کار می رود که در این پژوهش ۲۹ گویه مورد سنجش قرار گرفته و رقم ۰/۸ به دست آمده که معمولاً بالاتر از ۰/۷ مورد قبول می باشد. آزمون One Sample T-Test که یک روش پارامتریک و یکی از انواع آزمون میانگین جامعه است. اختلاف داشتن یا نداشتن میانگین یک نمونه را با یک عدد ثابت مشخص بررسی می کند که در این پژوهش که با مقیاس لیکرت انجام شده از این آزمون استفاده گردیده و مطلوب بودن و نبودن شاخص ها را با توجه به میانگین عدد ۳ مورد ارزیابی قرار داده است. رگرسیون چند متغیره Multiple Regression که این روش جهت تعیین متغیرهای مستقل در پیش بینی متغیر وابسته استفاده می شود. در این پژوهش از رگرسیون چند متغیره به روش توأم استفاده شده و میزان تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل (۵ شاخص مورد مطالعه) در متغیر وابسته مورد پیش بینی قرار گرفته است. تحلیل مشارکتی که شامل برنامه ریزی مشارکتی پیشنهادی است و برای نهادینه کردن حضور شهروندان در تصمیم گیری های شهری که با کمک خواستن از شهروندان برای اجرای طرح های شهری و دخالت دادن آن ها در تصمیم گیری جایگزین برنامه ریزی متمرکز شده است. و نقاشی کردن از متداول ترین روش ها برای مشارکت دادن بچه ها در فرآیند طراحی مشارکتی شهر دوستدار کودک است. کودکان نقاشی را محل مناسبی برای خواست ها و آرزوهای خود می - دانند که در این پژوهش با نقاشی توسط دانش آموزان نظر آنها برای ایجاد شهر دلخواه مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱. شاخص ها و متغیرهای مورد استفاده در تحقیق

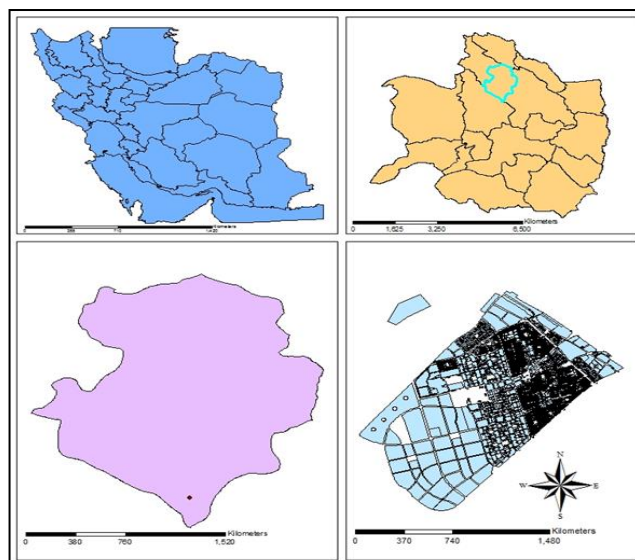
شاخص	متغیر
اجتماعی	مراقبت از وسایل بازی پارک، استفاده از نظرات در برنامه ریزی شهر، بازی با بچه‌های همسایه و محله، همکاری در نظافت محله‌تان، امنیت در بیرون از منزل، گلبهار، تا چه حد توانسته برآورده شدن خواسته‌ها و نیازهای ساکنین شهر و کودکان توسط شهرداری، میزان دوست داشتن شهر گلبهار
فرهنگی	میزان برخورداری از امکانات ورزشی لازم برای کودکان و نوجوانان، تا چه میزان از رضایت از امکانات بازی و سرگرمی در پارک و سایر فضاهای شهر، وجود امکانات اوقات فراغت را برای کودکان در شهر، موافقت کودکان با تاسیس سالن سینما تئاتر و کتابخانه مخصوص کودکان در شهر
دسترسی	میزان فاصله دسترسی کودکان تا مدرسه، میزان فاصله دسترسی به اتوبوس و واحد و تاکسی، میزان فاصله دسترسی به پارک، فاصله دسترسی به خدماتی مانند: نانوائی و مغازه‌ها، مناسب بودن مسیر شرکت اتوبوس رانی برای رفت و آمد دانش آموزان به مدرسه
محیطی - کالبدی	میزان رضایت از امکانات اوقات فراغت مخصوص کودکان در اطراف دریاچه، میزان برخورداری از امکانات ورزشی لازم برای کودکان و نوجوانان، میزان رضایت از فضای سبز و گلکاری پارک نزدیک منزل، میزان رضایت از آسفالت خیابانهای شهر، میزان احساس شادمانی در مواقعی که در پارک سپری می کنید،
طراحی	میزان رضایت از مدل رنگ آمیزی و زیبایی در دیوار شهر، میزان رضایت از طراحی نیمکتها و صندلیهای پارک و سایر فضاهای شهر، میزان رضایت از نور و روشنایی خیابانهای شهر، میزان رضایت از فواره، مجسمه‌ها و المانهای موجود در پارک و سایر فضاهای شهر، وضعیت پیاده رویهای شهر از نظر سنگفرش، نظافت و عریض بودن، میزان تمایل به رنگ آمیزی در دیوار شهر توسط کودکان، میزان موافقت برای خط جداگانه عبور دوچرخه سواری کودکان،

مأخذ: (سینایی و خادم، ۱۳۹۳؛ دریسکل، ۱۳۸۷؛ جانسون^۱، ۲۰۱۴؛ والز^۲، ۲۰۱۳؛ گلیسون^۳ و همکاران، ۲۰۱۵؛ خوارزمی و همکاران، ۱۳۹۹؛ یونیاستوتی و هاسیبوان^۴، ۲۰۱۹؛ کریشنامورثی^۵، ۲۰۱۸؛ کمیسیون کودکان و جوانان^۶، ۲۰۱۱؛ قلندریان و یونسی، ۱۳۹۹؛ رحمانی، ۱۳۹۲؛ کیانی و اسماعیل زاده، ۱۳۹۱)

۲. ۱. محدوده مورد مطالعه

شهر جدید گلبهار از اولین شهرها جدید احداث شده در حومه شهر مشهد به شمار می‌آید. این شهر در ۴۵ کیلومتری شمال غرب مشهد، و در ۱۰ کیلومتری شهر چناران در محور ارتباطی مشهد - قوچان قرار گرفته است. مساحت محدوده قانونی آن ۴ هزار هکتار بوده و به صورت خطی، شطرنجی ساخته شده است. طبق آمار مرکز آمار در سال ۱۳۹۵ جمعیت آن ۱۷۹۰۰ نفر می باشد.

1. Johnson
2. Wales
3. Gleeson
4. Yuniastuti & Hasibuan
5. Krishnamurthy
6. Commissioner for Children and Young People

شکل ۱. موقعیت شهر گلپه‌ار در استان و کشور

۳. یافته‌ها

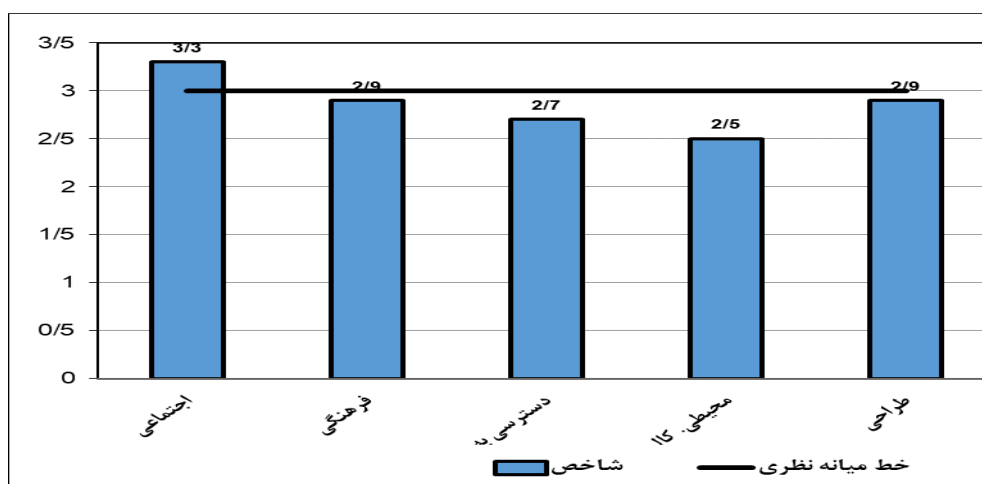
یافته‌های پژوهش در دو بخش تحلیل‌های توصیفی و استنباطی می‌باشد. تحلیل‌های توصیفی یافته‌های حاصل از پرسشنامه‌ها می‌باشد که ۵۱/۶ درصد پاسخگویان پسر و ۴۸/۴ درصد آن‌ها دختر می‌باشد. پاسخ دهندگان شامل پایه‌های تحصیلی اول تا هشتم را شامل می‌شده که بیش‌ترین درصد افراد پاسخ دهنده مربوط به پایه‌های هفتم با ۱۷/۹ و هشتم ۱۷/۳ درصد می‌باشند. تحلیل‌های استنباطی شامل تحلیل رگرسیونی و تحلیل مشارکتی کودکان می‌باشد. وضعیت شاخص‌های شهر دوستدار کودک در شهر گلپه‌ار مطلوب نمی‌باشد. در آزمون تی_تک نمونه‌ای شاخص‌های ۵ گانه شهر دوستدار کودک حاکی از آن است که تمامی شاخص‌های مورد مطالعه در محدوده مورد مطالعه پایین‌تر از حد میانه نظری و در وضعیتی نامطلوب و یا نسبتاً نامطلوب قرار دارند و تنها شاخص اجتماعی توانسته رقم ۳/۲۹ را کسب نماید که در حد میانه نظری می‌باشد و نتیجه آزمون برای چهار شاخص دیگر در سطح اطمینان ۹۵ درصد و بالاتر قابل اتکاء می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۲. نتایج آزمون تک نمونه‌ای شاخص‌های شهر دوستدار کودک

آزمون تک نمونه‌ای Test Value = 3					آماره‌های تک نمونه‌ای				ردیف
حد بالا	حد پایین	Sig	df	مقدار t	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص	
۲۷/۵۵	۲۶/۶۲	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۱۴/۲	۴/۱	۳/۲۹	۳۱۲	اجتماعی	۱
۹/۳	۸/۶	۰/۰۰۰	۳۱۱	۵۳/۴۸	۲/۹۶	۲/۵	۳۱۲	فرهنگی	۲
۱۱/۳۷	۱۰/۳۵	۰/۰۰۰	۳۱۱	۴۱/۹۱	۴/۵	۲/۷	۳۱۲	دسترسی	۳
۱۰/۲	۹/۲	۰/۰۰۰	۳۱۱	۴۲/۰۱	۴/۰۹	۲/۵	۳۱۲	محیطی_ کالبدی	۴

آزمون تک نمونه ای Test Value = 3					آماره‌های تک نمونه‌ای			ردیف
حد بالا	حد پایین	Sig	df	مقدار t	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۱۸/۲۲	۱۷/۲۷	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۳/۳۳	۴/۲	۲/۹	۳۱۲	طراحی

شکل ۲. نمودار وضعیت هر یک از شاخص‌ها نسبت به میانه نظری

همچنین کودکان ساکن در شهر جدید گلپه‌ار به مشارکت در برنامه ریزی و طراحی شهر مورد علاقه‌شان تمایل دارند. براساس محاسبات انجام شده با آزمون t یک نمونه‌ای، میانگین امتیاز شاخص مشارکت ۴/۰۲ به دست آمد. عدد به دست آمده نشان‌دهنده آن است که میزان مشارکت کودکان بیشتر از میانه نظری ارزیابی می‌شود. بنابراین با توجه به آماره‌های توصیفی و آزمون t وضعیت شاخص مشارکت در شهر گلپه‌ار بیشتر از حد متوسط می‌باشد. بر این اساس شاخص مشارکت در شهر گلپه‌ار متناسب با نظرات کودکان می‌باشد (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج آزمون t تک نمونه ای شاخص مشارکت

آماره‌های تک نمونه ای		آزمون تک نمونه ای							ردیف	گروه
انحراف معیار	میانگین	تعداد	حد بالا	حد پایین	تفاوت میانگین	معناداری (sig)	Df	مقدار t		
۰/۹۲۱	۳/۹۴	۳۱۲	۱/۰۴	۰/۸۴	۰/۹۴۵	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۸/۱۲۴	مواظبت از گل‌های زینتی پارک	
۰/۹۴۸	۳/۷۸	۳۱۲	۰/۹	۰/۶۸	۰/۷۸۸	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۴/۶۷۷	مراقبت از وسایل بازی پارک	
۰/۹۴۸	۴	۳۱۲	۱/۱۱	۰/۹	۱/۰۰۶	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۸/۷۳۵	استفاده از نظرات کودکان در اداره شهر	
۰/۹۶۶	۳/۸۵	۳۱۲	۰/۹۶	۰/۷۵	۰/۸۵۵	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۵/۶۴۰	مشارکت در نظافت محله	
۱/۳۱	۳/۴	۳۱۲	۰/۵۵	۰/۲۵	۰/۴۰۳	۰/۰۰۰	۳۱۱	۵/۴۰۸	مشارکت در نقاشی در و دیوار شهر	

آماره‌های تک نمونه ای			آزمون تک نمونه ای							
انحراف معیار	میانگین	تعداد	حد بالا	حد پایین	تفاوت میانگین	معناداری (sig)	Df	مقدار t	گویه	ردیف
۰/۷۷۴	۴/۶	۳۱۲	۱/۷۵	۱/۵	۱/۶۷	۰/۰۰۰	۳۱۱	۳۸/۱۴۷	موافقت در ایجاد سالن سینما و....	۶
۰/۹	۴/۴	۳۱۲	۱/۵۹	۱/۴	۱/۴۹	۰/۰۰۰	۳۱۱	۲۹/۲۴۷	موافقت به ایجاد خیابان جداگانه برای دوچرخه	۷
۳/۷۵	۴/۰۲	۳۱۲	۲۵/۵۸	۲۴/۷۴	۲۵/۱۶	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۱۸/۲۶	ارزیابی کل شاخص	۸

کودکان شهر جدید گلپه‌ار از احساس تعلق مکانی مطلوبی نسبت به محیط سکونتی خود برخوردار نیستند. با توجه به آماره‌های توصیفی و آزمون t تک نمونه‌ای وضعیت شاخص احساس تعلق مکانی در شهر گلپه‌ار بیشتر از حد میانه نظری می‌باشد. بنابراین براساس این فرضیه این شاخص در شهر گلپه‌ار متناسب با نیاز کودکان نمی‌باشد. بنابراین این فرضیه پذیرفته نمی‌شود (جدول ۴).

جدول ۴. نتایج آزمون t تک نمونه ای احساس تعلق مکانی کودکان شهر گلپه‌ار

انحراف معیار	میانگین	تعداد	حد بالا	حد پایین	معناداری (sig)	Df	مقدار t	گویه	ردیف
۱/۲۷	۳/۰۸	۳۱۲	۰/۲۲	-۰/۰۵	۰/۲۴۸	۳۱۱	۱/۶	تمایل به ترک شهر و مهاجرت	۱
۰/۹۲	۳/۹۴	۳۱۲	۱/۰۴	۰/۸۴	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۸/۱	مواظبت از گل‌های زینتی پارک	۲
۰/۹۴	۳/۷۸	۳۱۲	۰/۸۹	۰/۶۸	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۴/۶	مراقبت از وسایل بازی پارک شهر	۳
۱/۳۱	۳/۲	۳۱۲	۰/۳۴	۰/۰۵	۰/۰۰۷	۳۱۱	۲/۷	تمایل به بازی با هم سن و سالان	۴
۰/۹۶	۳/۸	۳۱۲	۰/۹۶	۰/۷۴	۰/۰۰۰	۳۱۱	۱۵/۶	مشارکت در نظافت محله	۵
۰/۷۷	۴/۶	۳۱۲	۱/۷۵	۱/۵۸	۰/۰۰۰	۳۱۱	۳۸/۱	موافقت به ایجاد سالن سینما، تئاتر و....	۶
۱/۲۱	۳/۱	۳۱۲	۰/۳۳	۰/۶۳۹	۰/۰۰۴	۳۱۱	۲/۹	میزان دوست داشتن شهر گلپه‌ار	۷
۳/۰۲	۳/۶	۳۱۲	۲۳/۰۸	۲۲/۴	۰/۰۸	۳۱۱	۱۳۲/۷	ارزیابی کل شاخص	۸

به منظور پیش‌بینی شاخص‌های تأثیر گذار در شهر دوستدار کودک ابتدا جهت اطمینان از همبستگی بین شاخص‌ها، ضریب همبستگی بین متغیرها را بدست آورده و در مرحله بعد به برازش رگرسیونی عوامل تبیین کننده شاخص‌های شهر دوستدار کودک پرداخته می‌شود. مرحله دوم به منظور پیش‌بینی شاخص‌های تأثیر گذار بر شهر دوستدار کودک از تحلیل رگرسیون^۱ چند متغیره استفاده می‌شود. جهت مشخص شدن سهم تأثیر هر کدام از متغیرهای مستقل (معیار اجتماعی، فرهنگی، دسترسی، محیطی - کالبدی و طراحی) بر متغیر وابسته از این روش بهره‌گیری شده است. با استفاده از مدل رگرسیونی چند گانه توام عوامل و شاخص‌های تأثیر گذار در شهر دوستدار

کودک، شهر جدید گلبهار مشخص گردید. نتایج حاصله حکایت از آن دارد که شاخص‌های پنج گانه وارد شده به مدل به میزان ۶۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته (شاخص‌های شهر دوستدار کودک) را تبیین می‌کنند.

جدول ۵. آماره‌های تحلیل رگرسیون

انحراف معیار از برآورد	ضریب تبیین تصحیح شده	ضریب تبیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۳۷۲	۰/۶۹۵	۰/۷۵۱	۰/۹۴۱

جدول ۶. تحلیل واریانس رگرسیون چندگانه شاخص‌های شهر دوستدار کودک

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	کمیت F	سطح معناداری
اثرات رگرسیونی	۰/۴۷۳	۸	۰/۰۶۳	۴۴/۷۱	۰/۰۰۰
باقی مانده	۰/۰۴۶	۹	۰/۰۰۴	-	۰/۰۰۰
کل	۰/۳۳۲	۱۷	-	-	-

مقادیر Beta در جدول مورد نظر نشان می‌دهد که شاخص دسترسی بیش‌ترین تاثیر را در شاخص‌های شهر گلبهار دارد و بعد از این شاخص‌های طراحی و اجتماعی و محیطی - کالبدی در اولویت‌های دوم و سوم، تاثیرات فرایندهای را بر شاخص‌های شهر گلبهار خواهند داشت. به‌طوریکه به ازای یک واحد تغییر در شاخص‌های دسترسی ۰/۲۷۸ واحد تغییر در دیگر شاخص‌ها ایجاد خواهد شد. در مرتبه بعدی به ازای یک واحد تغییر در بخش شاخص‌های طراحی ۰/۲۵۹ واحد تغییر در دیگر شاخص‌ها به‌وجود خواهد آمد.

جدول ۷. شاخص‌های شهر دوستدار کودک

معناداری	T	ضرایب غیر استاندارد		نام متغیر
		ضرایب استاندارد	خطای B	
۰/۲۴۳	۱/۲۱	-	۰/۰۷۰	مقدار ثابت
۰/۰۴۲	۲/۳۹	۰/۲۵۴	۰/۰۴۶	شاخص اجتماعی
۰/۰۵	۳/۲۴	۰/۱۸۰	۰/۰۳۴	شاخص فرهنگی
۰/۰۸	۱/۵۶	۰/۲۷۸	۰/۰۶۱	شاخص دسترسی
۰/۰۲۱	۲/۳۱	۰/۲۴۹	۰/۰۸۷	شاخص محیطی-کالبدی
۰/۰۱	۳/۲۱	۰/۲۵۹	۰/۰۶۱	شاخص طراحی

در این پروژه از روش‌های مشارکتی مختلفی استفاده شد از جمله نقاشی کردن، پرسش‌نامه و گفتگوی مستقیم با کودکان. در این مرحله از کودکان خواسته شد نظراتشان را در مورد وضعیت محیط محله و شهر خودشان بنویسند و هم چنین به دلیل برقراری رابطه دوستانه که بین پژوهشگر و کودکان برقرار شد همه آنان به طور شفاف خواسته‌ها و نظرات خود را به صورت مستقیم اعلام نمودند و از آن‌ها خواسته شد که شهری را که مورد علاقه شان می‌باشد را

نقاشی کنند، کودکان نقاشی را محل مناسبی برای خواسته‌ها و آرزوهای خود می‌دانند، نقاشی کردن را شاید بتوان یکی از ابتدایی‌ترین روش‌های مشارکت کودکان قلمداد کرد که از بین ۲۰ نقاشی گرفته شده به دلیل مضیفه تعداد صفحات، در اینجا تعداد ۴ نقاشی به عنوان الگوی نقاشی‌ها ارائه گردید. نقاشی کردن از متداول‌ترین روش‌ها برای مشارکت دادن بچه‌ها در فرآیند طراحی مشارکتی شهر دوستدار کودک است.

شکل ۳ و ۴. شهر مورد علاقه کودکان

در شکل ۳ کودک الگوی شهری را طراحی کرده است که دارای شهر بازی با امکانات بیشتر باشد و هم چنین این شهر بازی نیاز به یک مرکز تجاری یا فروشگاه‌های خوراکی‌های مورد نیاز کودکان را برطرف کند. شهر گلبهار فاقد همچنین فضای بازی که هم شامل وسایل بازی باشد و هم در کنارش فروشگاه باشد و اینکه کودک اشاره به اینکه آسمان آبی حق همه‌ی کودکان است به این نکته اشاره می‌کند که همچنین فضایی باید عاری از هر نوع آلودگی باشد. در شکل ۴. کودک فضای مورد علاقه خود را طوری طراحی کرده است که شامل سینما و کتابخانه باشد. با توجه به شرایط شهر گلبهار که سینما در آن وجود ندارد، احداث حداقل مکان‌های فرهنگی در آن شدیداً احساس می‌شود هم چنین در این طراحی فضای سبز و بازی نیز مورد توجه می‌باشد. خط کشی خیابان و چراغ راهنمایی نشان از توجه کودک به ایمنی و امنیت و سلامت خود و هم نوعش می‌باشد.

شکل ۵ و ۶. طراحی شهر مورد علاقه

در تصویر ۵ کودک شهری را طراحی کرده است که در نزدیکی مجتمع‌های مسکونی فضای سبز و زمین چمن برای بازی بچه‌ها باشد. هم چنین در این نقاشی کودک با ترسیم چراغ راهنمایی به نظم شهر اهمیت داده است و اینکه وجود پلیس در این شهر نشان دهنده توجه کودک به امنیت می‌باشد تا بتواند به تنهایی در بیرون از منزل به بازی و فعالیت پردازند. در تصویر ۶ با طراحی فضای سبز و طبیعت از زندگی یکنواخت و بی روح شهری خسته شده است و محیطی را می‌پسندد که در آن بتواند به درختان مثمر و غیر مثمر دسترسی داشته باشد و اینکه بیشتر در ارتباط با حیوانات و بازی با آن‌ها باشد و فقط با فضای سبز و محیطی بدون آلودگی ارتباط داشته باشد.

۴. بحث

نتایج این تحقیق نشان داد که شاخص‌های شهر دوستدار کودک در شهر گلبهار مطلوب نمی‌باشد که این نتیجه با نتیجه تحقیق کارول (۲۰۱۵)، براون و همکاران (۲۰۱۹)، غفاری و همکاران (۱۳۹۰)، قلندریان و همکاران (۱۴۰۰)، خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹) هم راستا می‌باشد. که نشان دهنده فراگیر بودن موضوع در تمامی شهرهای کشور می‌باشد و تقریباً غالب شهرها نتوانستند به مطلوبیت شاخص‌های دوستدار کودک دست یابند. همچنین در بحث مشارکت و نظرخواهی کودکان در طراحی شهر مورد علاقه با پژوهش‌های کربلایی حسینی و همکاران (۱۳۹۳)، مبهوت و همکاران (۱۳۹۳)، هوارد (۲۰۰۶)، هارول (۲۰۰۶)، کیانی و اسماعیل زاده (۱۳۹۷) مشابهت داشته و نشان دهنده این است که آنچه را که کودکان نقاشی می‌کنند و یا بازگو می‌کنند آن را خلأ احساس می‌کنند و این موضوع مختص شهر و یا کشور خاصی نبوده و در تمامی جوامع شهری کودکان تمایل دارند که شهر مورد علاقه‌شان تحقق یابد. در مورد بررسی رضایتمندی از شاخص دسترسی به امکانات، شاخص طراحی شهر و فضاهای سبز، شاخص رضایت از مؤلفه‌های اجتماعی، رضایتمندی از شاخص فرهنگی و شاخص رضایت از کیفیت محیطی - کالبدی شهر محل

زندگی شان به عنوان عواملی در ارتقای شاخصهای شهر دوستدار کودک با نتایج مطالعات کیانی و اسماعیل زاده کواکی (۱۳۹۱)، امیری و شکوهی (۱۳۹۳)، هولد و همکاران (۲۰۰۹)، ساموئل و همکاران (۲۰۱۵) و گوکمن و تاشچی (۲۰۱۶) همسو می‌باشد و این کمبودها در شهرهای جدید به وضوح دیده می‌شود که می‌توانست وضعیت مطلوبتری را نسبت به سایر شهرها داشته باشد، چرا که در اینگونه شهرهای جدید شهرسازی بر شهرنشینی تقدم داشته است.

۵. نتیجه گیری

در این پژوهش ۵ شاخص به عنوان شاخص‌های شهر دوستدار کودک طراحی و انتخاب شدند. و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته، با نظرات کودکان مورد ارزیابی قرار گرفت. میانگین نظرات کودکان در رابطه با وضعیت شاخص‌های پنج‌گانه شهر دوستدار کودک به این ترتیب است که شاخص اجتماعی با میانگین $\frac{3}{33}$ بیش‌ترین امتیاز را در بین شاخص‌ها به دست آورده است. و بعد از آن شاخص فرهنگی با میانگین $\frac{2}{99}$ و شاخص طراحی با $\frac{2}{97}$ که تقریباً دارای امتیازی برابر شده‌اند. هم‌چنین شاخص دسترسی با میانگین $\frac{2}{77}$ و شاخص محیطی کالبدی با $\frac{2}{55}$ به دست آمده است. با توجه به میانه نظری (عدد ۳) به غیر از شاخص اجتماعی که بیش‌تر از حد میانه می‌باشد. بقیه شاخص‌ها کمتر از عدد ۳ و یا نزدیک به آن می‌باشند که در نتیجه فرضیه یک مبنی بر عدم مطلوبیت شاخص‌های می‌باشد مورد تایید قرار می‌گیرد. توجه به آماره‌های توصیفی شاخص‌های شهر دوستدار کودک نشان می‌دهد که، از میان مولفه‌های شاخص اجتماعی بیش‌ترین نارضایتی مربوط به برآوردن خواسته‌ها و نیازهای ساکنین شهر و کودکان توسط شهرداری که $\frac{36}{5}$ درصد کودکان رضایت خیلی کم داشته‌اند. هم‌چنین در رابطه با بحث مشارکت ۴۸ درصد به طور زیاد رضایت در استفاده از نظرات آن‌ها در اداره شهر و مراقبت از وسایل بازی و گل‌های زیستی پارک را بیان داشتند. در رابطه با شاخص فرهنگی بیش‌ترین درصد رضایت‌مندی نظرات مربوط به تاسیس سالن سینما و تئاتر با $\frac{79}{2}$ درصد است و بیش‌ترین درصد نارضایتی مربوط به برخورداری شهر گلبهار از امکانات ورزشی می‌باشد. کودکان هم‌چنین خدمات رسانی شرکت اتوبوس‌رانی برای رفت و آمد دانش‌آموزان به مدارس را خیلی نامناسب ارزیابی کرده‌اند. علاوه بر این‌ها $\frac{26}{6}$ درصد از کودکان از فضای سبز و گل‌کاری پارک نزدیک منزل‌شان خیلی کم رضایت داشتند. هم‌چنین در رابطه با شاخص طراحی ($\frac{45}{8}$) درصد از فواره‌ها و المان‌های موجود در سطح شهر احساس رضایت کمی داشتند و ($\frac{67}{6}$) درصد از کودکان موافق به ایجاد خط جداگانه در خیابان‌های شهر هستند. در رابطه با مشارکت عملی کودکان نیز و تحلیل‌های به دست آمده از نقاشی‌های آنان کودکان بیش‌ترین تصویری که از شهر دلخواه و مورد علاقه خود ترسیم نموده‌اند مربوط به فضای سبز، و امکانات بازی و سرگرمی می‌باشد. آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهد که کودکان ساکن در شهر گلبهار از احساس تعلق مکانی مناسبی به محیط سکونتی خود برخوردار نیستند. و آزمون فرضیه سوم نشان می‌دهد که کودکان شهر گلبهار تمایل به مشارکت در برنامه‌ریزی و طراحی شهر خودشان را دارند و طبق نتایج تحلیل رگرسیونی نیز مشخص شد که شاخص دسترسی

بیشترین تاثیر را در تحقق شهر دوستدار کودک دارد و بعد از آن شاخص‌های طراحی، اجتماعی و محیطی - کالبدی در اولویت‌های دوم و سوم تاثیرات فزاینده‌ای را بر تحقق شهر دوستدار کودک خواهند داشت و در نهایت از مشارکت عملی کودکان می‌توان چنین نتیجه گرفت که این گروه سنی در همه نقاشی‌هایشان به فضای سبز و شهری تمیز و پاک اشاره کرده‌اند. کودکان با کمبود فضای سبز شدیدی در محیط پیرامون خود مواجه هستند و هم اینکه همه آن‌ها فضاهای سرگرمی مثل پارک و شهربازی را نیز در نقاشی‌هایشان به تصویر کشیده‌اند. می‌توان نتیجه گرفت که شهر گلبهار هنوز به یک شهر یا مکان مطلوب کودکان نرسیده است. در مجموع شاخص‌های شهر دوستدار کودک در شهر گلبهار مطلوب نمی‌باشد.

لذا جهت بهبود فضاهای شهری فاقد کیفیت برای کودکان در شهر گلبهار پیشنهادهای ارائه می‌شود از جمله مشارکت دادن و نظرخواهی از کودکان در برنامه‌ریزی‌های شهر که می‌تواند با ایجاد یک اتاق فکر در شهرداری شهر گلبهار انجام شود. انجام پژوهش‌هایی در این زمینه به روش مصاحبه عمیق و دوستانه با دانش‌آموزان جهت رفع موانع تحقق شهر دوستدار کودک، انجام پژوهش‌های تطبیقی جهت مقایسه شاخص‌های شهر دوستدار کودک با استانداردهای سازمان یونسف در شهرهای مشابه و افزایش و ایجاد فضاهای ورزشی و تفریحی برای تمام رده سنی کودکان اشاره نمود.

کتاب‌نامه

۱. استادی، م.، ملک، ف.، و کاظم زاده، ی. (۱۳۹۳). راهکارهایی برای مسیرهای منتهی به مدرسه بر اساس معیارهای شهر دوستدار کودک (با تاکید بر کیفیت‌های طراحی شهری). تهران: کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار.
۲. اصغر نژاد، م.، و دایی نائینی، م. (۱۳۹۳). شهر فردا شهری با تاکید بر حضور پذیری کودکان. اولین همایش ملی در جست و جوی شهر فردا.
۳. امیری، س.، و شکوهی، ع. (۱۳۹۳). اصول و ضوابط مطلوب شهر دوستدار کودک. تهران: کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار.
۴. بنای زحمتی، ر. (۱۳۹۴). ارزیابی شهر مشهد برای تبدیل شدن به شهر دوستدار کودک (نمونه موردی مناطق ۱، ۶، ۱۰ شهرداری مشهد). پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
۵. پارسا، پ.، میرغلامی، م.، و قره بیگلو، م. (۱۳۹۷). شهر مربی کودک: باز تولید الگوی شهر دوستدار کودک در بستری ایرانی اسلامی. پژوهش‌های معماری اسلامی ۲۲، فصلنامه قطبی علمی معماری اسلامی، ۷، ۱۰۹-۱۲۹.
۶. خوارزمی، ا.ع.، خوارزمی، ا.، و جواهری، ل. (۱۳۹۹). ارزیابی شاخص‌های شهر دوستدار کودک در کلانشهر مشهد. دو فصلنامه ی جغرافیای اجتماعی شهری، ۱۹۱-۲۱۰.

۷. داوود زاده غلامی، م.، و لطفی، ک. (۱۳۹۵). برنامه ریزی در راستای ایجاد شهر دوستدار کودک (نمونه موردی شهر شوشتر). تهران: دومین کنفرانس بین المللی یافته‌های نوین پژوهشی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری.
۸. رحمانی، م. (۱۳۹۲). طراحی مرکز دوستدار کودک شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد، شیراز: دانشگاه شیراز.
۹. صفوی مقدم، س. م. (۱۳۹۱). بررسی شهر دوستدار کودک و احساس شادی کودکان در شهر مشهد. پایان نامه کارشناسی ارشد، مشهد: دانشگاه فردوسی.
۱۰. قلندریان، ا.، و یونسی، ز. (۱۳۹۹). بازتاب تصویری فضای شهری دوستدار کودک در نقاشی کودکان ۱۲ سال، هویت شهر، ۴۷، ۱۵-۲۸.
۱۱. کاشانی جو، خ.، هرزندی، س.، و فتح‌العلومی، ن. (۱۳۹۲). بررسی معیارهای طراحی مطلوب فضای شهری برای کودکان (نمونه موردی: محله نظامیه تهران). معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، (۱۱)، ۲۴۹-۲۳۹.
۱۲. کربلایی حسینی، ا.، و سهیلی، ج. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های شهر دوست‌داشتنی از نگاه کودکان (مطالعه موردی: منطقه دو شهرداری قزوین). فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری، (۹)، ۶۸-۵۹.
۱۳. کیانی، ا.، و اسماعیل زاده کواکی، ع. (۱۳۹۱). تحلیل و برنامه ریزی شهر دوستدار کودک (CFC) از دیدگاه کودکان (مطالعه موردی: قوچان). فصلنامه باغ نظر مرکز پژوهشی هنر معماری و شهرسازی نظر، ۱۴، ۱۱-۲۶.
۱۴. مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). سرشماری نفوس و مسکن. تهران: مرکز آمار ایران.
۱۵. مؤیدفر، س.، و صفایی، ف. (۱۳۹۸). برنامه ریزی شهر دوستدار کودک در راستای ارتقای مشارکت نوجوانان. کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی، ۲ (۷)، ۲۴۷-۲۷۷.
۱۶. نوروزی، ع. ر.، و نسترن، م. (۱۳۹۳). برنامه ریزی فضای بازی کودکان (بازیکده های شهری). اصفهان. اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی مرکز اصفهان.
۱۷. نوش زاده، ص.، و اسماعیلی، ا. (۱۳۹۸). طراحی محله با رویکرد شهر دوستدار کودک نمونه موردی: محله سرچنگلداری ۲ کرمان. فصلنامه علمی تخصصی مطالعات طراحی شهری و پژوهش‌های شهری، ۶ (۲)، ۸۵-۹۱.
۱۸. نهیبی، س.، امینی، ا.، و خاکسار، م. (۱۳۹۳). نقش فضاهای بازی کودکان به منظور دسترسی به شهر دوستدار کودک با هدف توسعه پایدار شهری. کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار، ۱۳-۱.

19. Brown, C., De Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H., Williams, S (2019). Special issue: child-friendly cities. *Cities & Health*, 3 (1), 1-7.
20. Carroll, P., Witten, K., Kearns, R., & Donovan, Ph. (2015). Kids in the City: Children's Use and Experiences of Urban Neighbourhoods in Auckland, New Zealand. *Journal of Urban Design*, 20(4), 417-436.
21. Chawla, L. (2002). *Growing up in an urbanizing world*. London: Earthscan Publications LTD.
22. Gleeson, B., & Sipe, N. (2006). *Creating child-friendly cities reinstating kids in the city*. New York: Routledge.

23. Gleeson, B., Sipe, N., & Rolley, K. (2015). *Pathways to the child-friendly city*. in: B. Gleeson and N. Sipe (Eds) *Creating child friendly cities, Reinstating Kids in the City*, ch. 10. London: Routledge.
24. Gökmen, H., Taşçi, B. G. (2016). Children's views about child-friendly city (Case Study: Izmir). *Megaron*, 11(4), 469–482.
25. Holt, N. L., Cunningham, C. T., Sehn, Z. L., Spence, J. C., Newton, A. S., & Ball, G. C. B. (2009). Neighborhood physical activity opportunities for inner city children and youth. *Journal of Health & Place*, 15, 1022–1028.
26. Horell, L. (2007). Construcy Ling a theoretical frame work for environmental friendliness children. *Youth and Environment*, 17(4), 267-292.
27. Howard, A. (2006). *What constitutes child-Friendly communities and how are they built*. report prepared for the Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY), Sydney: Perth.
28. Johnson, W. (2014). Brusels the Childlish Capital. *Urban Studies*, 11(2), 115- 132.
29. Krishnamurthy, S., Steenhuis, C., Reijnders, D., & Stav, T. (2018). Child-Friendly Urban Design: Observations on public space, Research funded by the Bernard van Leer Foundation. www.bernardvanleer.org. A catalogue record is available from the Eindhoven University of Technology Library.
30. Percy barry, S., Nigle, T. (2010). *A handbook of children and young people participation perspective from Theory and Practice*. London: Routledge.
31. Prihantini, P., & Kurniawati, W. (2019). Mapping of child-friendly parks availability for supporting child-friendly city in Semarang, The 3rd Geoplanning- International Conference on Geomatics and Planning, IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science, 313 (2019) 012035
32. Saumel, I., Frauke, W., Kowarik, I (2015). Toward livable and healthy urban streets: Roadside vegetation provides ecosystem services where people live and move. *Environmental Science & Policy*, 62, 24–33.
33. The center for sustainable Transportation. (2004). Child-friendly transport planning, organization devoted to the promotion of active transportation. Avaialable from: http://cst.uwinnipeg.ca/documents/child_friendly .
34. Wales, V. (2013). Planning for children in public places. *Children's Environments*, 9(2), 76-96.
35. Yuniastuti, E., & Hasibuan, H. S. (2019). Green Open space, towards A child-friendly city (A case study in Lembah Gurame Park, Depok City, Jakarta Greater Area, Indonesia). The 4rd International Conference in Planning in the 2019 Era of Uncertainty, IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 328 (2019) 01201. <http://www.irna.ir>